

הקשר הנפלא בין פרשת כי תצא לחודש אלול בחודש אלול מתגלות י"ג מדות של רחמים כי בו עלה משה לקבל תורה שבעל פה הנדרשת בי"ג מדות

דבר יום ביומו, אשר כפי המבואר היא סגולה נפלאה לעורר י"ג מדות של רחמים].

בענין זה מצינו בסידור הרב לבעל ה"תניא" (שער האלול דף רכה טור ב), שמבאר הרמז על הגילוי בחודש אלול של י"ג מדות של רחמים, על פי מה שכתבו הראשונים ("אבודרהם" תפלת ראש השנה) רמז על חודש אלול בפסוק (שיר השירים ו-ג): "אני לדודי ודודי לי" ראשי תיבות אלול חודש התשובה, שבו מתקשרים ישראל עם הקב"ה. אמנם לפי זה צריך ביאור איך מתקשר לפי זה המשך הכתוב: "אני לדודי ודודי לי הרועה בשושנים".

מבאר בעל ה"תניא" על פי המבואר בזוהר הקדוש (הקדמה א): "מה שושנה אית בה תליסר עלין, אופי כנסת ישראל אית בה תליסר מכילין דרחמי דסחרין לה מכל סטראה". פירוש, מה שושנה יש בה י"ג עלים, כן כנסת ישראל יש לה י"ג מדות של רחמים שמסבבות אותה מכל צד. נמצא לפי זה כי "שושנה" שיש בה י"ג עלים היא רמז על י"ג מדות של רחמים, הנה כי כן זהו פירוש הכתוב: "אני לדודי ודודי לי" ראשי תיבות אלול, ומוסיף הכתוב "הרועה בשושנים", בחודש אלול שהם ימי רחמים ורצון, רועה הקב"ה בשושנים, שמגלה בו י"ג מדות של רחמים שהן בחינת שושנים.

בהמשך הדברים הוא מוסיף לבאר (שם דף רכז טור א) איך לעורר י"ג מדות של רחמים, על פי מה שדרשו בגמרא (שבת ל): מקרא זה: "הרועה בשושנים, אל תקרי שושנים אלא שושנים", דהיינו ששושנים הלכות. נמצינו למדים מזה, כי כדי לעורר י"ג מדות של רחמים הרמוזים בשושנה, שיש לה י"ג עלים כנגד י"ג מדות של רחמים, צריך להיות שונה הלכות, והאריך שם בביאור הענין בדברים עמוקים.

"ברית כרותה לשלש עשרה מדות שאינן חוזרות ריקם"

כעבדא קמיה מאריה אחיזנא בשולי גלימתו לבאר, איך על ידי לימוד הלכות בבחינת "הרועה בשושנים" זוכים לגלות י"ג מדות של רחמים, על

ומתגלין למטה, אז נקרא עת רצון בכל אותן הימים, ולכן עיקר עשות היחודים הוא באותן הימים".

והנה ברור כי היחוד עצמו בדרך סוד שמסר האריז"ל לרבי חיים וויטאל, מיועד רק לבני עליה, יהודי סגולה, הראויים לעסוק בתורת הסוד ולכוון הכוונות הנשגבות, אולם הגילוי עצמו של י"ג מדות של רחמים בחודש אלול מיועד לכל אחד מישראל.

דבר זה ניתן ללמוד מהמנהג הקדוש שהביא המקובל האלקי רבי שבתי מראשקוב תלמיד הבעל שם טוב הקדוש זי"ע בסידור האריז"ל (סדר כוונת ראש חודש אלול), לומר בכל יום מראש חודש אלול עד שמיני עצרת את המזמור (תהלים כז): "לדוד ה' אורי וישעי", שנזכרו בו י"ג שמות הוי"ה כנגד י"ג מדות של רחמים המתגלות בימים הללו, והוסיף שיש בזה סגולה גדולה להמתקת הדינים, הנה הדברים בלשון קדשון:

"כל האומר מזמור כ"ז לדוד ה' אורי וישעי וכו', מראש חודש אלול עד אחר שמחת תורה, ערב ובוקר דבר יום ביומו, אזי הוא מובטח שמוציא שנותיו בטוב ויערב לו, ואפילו גזירה רעה כתובה על האדם מן השמים יכול לבטל, ומעביר מעליו כל המקטרגים ושטנים ומארי תריסין, ומבטל מעליו כל גזירות קשות ורעות, ויוצא בדימוס זכאין בדין, ועל ידי זה יכניע כל המקטרגים, כי מראש חודש נפתחו י"ג מקורות מ"ג מכילין דרחמי, והם מתגלין ומאירין למטה... ולכן יש בו י"ג שמות הוי"ה... ועל ידי אמירה זו אנו פועלין ומבטלין מעלינו הבית דין של מעלה ומארי תריסין ומקטרגין, שאין להם רשות לקרב כלל לדון אותנו, אלא מלפניך משפטינו יצא, ואז יוצאין אנחנו זכאין בדין".

"אני לדודי ודודי לי הרועה בשושנים"

אלא שעתה ראוי להתבונן, מהי עבודת הקודש במעשה המוטלת עלינו בימים אלו, כדי לזכות בכך מדה כנגד מדה שיתעוררו עלינו י"ג מדות של רחמים באתערותא דלתתא [בנוסף על אמירת מזמור "לדוד ה' אורי וישעי" ערב ובוקר

לקראת שבת קודש הבאה עלינו לטובה פרשת כי תצא, דבר בעתו מה טוב לקשר את פרשת השבוע עם חודש אלול, חודש התשובה, על פי מה שהביא הטור (או"ח סימן תקפא) בשם פרקי דרבי אליעזר (פרק מו) הטעם שאנו נוהגים לתקוע בשופר כל חודש אלול, זכר למה שתקעו בשופר כשעלה משה למרום לקבל את הלוחות האחרונים שלא יטעו עוד בחשבון ארבעים הימים.

והוסיף הטור שאנו תוקעים בשופר בכל חודש אלול כדי לעורר את ישראל בתשובה: "לכן התקינו חכמינו ז"ל שיהו תוקעין בראש חודש אלול בכל שנה ושנה וכל החודש, כדי להזהיר ישראל שיעשו תשובה, שנאמר (עמוס ג-ו) אם יתקע שופר בעיר וגו' [ועם לא יחרדו] וכדי לערבב השטן". וצריך ביאור מה ראו חכמינו ז"ל לעורר את ישראל בחודש אלול בתשובה מיראה על ידי קול השופר המעורר יראה וחרדה, כמו שהביא מקרא שכתוב: "אם יתקע שופר בעיר ועם לא יחרדו", ולא בתשובה מאהבה.

בחודש אלול מגלה הקב"ה י"ג מדות של רחמים

פתח דברינו יאיר במה שמבואר בספרים הקדושים, כי בחודש אלול שעלה משה רבינו לקבל את הלוחות האחרונים, אחרי שנתרצה הקב"ה לתפלתו לסלוח לישראל על חטא העגל, מתגלות י"ג מדות של רחמים. ומקור הדבר ב"שער היחודים" לרבינו האריז"ל שכתב תלמידו הנאמן רבינו חיים וויטאל זי"ע (פרק ז), שם הוא מגלה מה שלימד אותו רבו האריז"ל לכוון יחוד גדול, כדי להמשיך י"ג מדות של רחמים בפרט בימי חודש אלול:

"תחילה לימדני יחוד של י"ג תיקוני דיקנא שנבאר בעזרת השי"ת בפרק הזה. ודע כי עיקר זה היחוד הוא כל אותן מ' יום מראש חודש אלול עד יום הכיפורים, כי בכל אותן הימים, המ' תעניות שהתענה משה רבינו ע"ה לקבל לוחות אחרונות היו ברצון כמו שאמרו חכמינו ז"ל, והענין כי אז באותן הימים נפתחו י"ג מקורות די"ג תיקוני דיקנא

ביאור דברי רבינו האריז"ל כי בכל שנה בחודש אלול הוא עת רצון שמתגלות בו י"ג מדות של רחמים

סידור האריז"ל: כל האומר "לדוד ה' אורי וישעי" מרח"ח אלול עד שמחת תורה מובטח שמוציא שנותיו בטוב

במזמור "לדוד ה' אורי וישעי" יש י"ג שמות הוי"ה כנגד י"ג מדות של רחמים המתגלות בחודש אלול

סידור בעל התניא: "אני לדודי ודודי לי", ר"ת אלול, "הרועה בשושנים", שמתגלה בהם י"ג מדות של רחמים

שבעל פה: "כי על פי הדברים האלה כרתי אתך ברית ואת ישראל", כי בזכות העסק בתורה שבעל פה הנדרשת בי"ג מדות אנו מעוררים י"ג מדות של רחמים, נמצא כי שתי הבריתות עולות בקנה אחד כפתור ופרח.

הנה כי כן הרווחנו להבין דברי בעל ה"תניא", שמפרש הכתוב "אני לדודי ודודי לי", ראשי תיבות אלול, ומפרש הכתוב המעלה המיוחדת של חודש אלול, "הרועה בשושנים", כי בחודש זה מאיר הקב"ה לישראל י"ג מדות של רחמים, וגילוי זה נעשה "בשושנים" על ידי ששונים הלכות לאסוקי שמעתתא אליבא דהלכתא בי"ג מדות שהתורה נדרשת בהן, ועל ידי זה מגלה להם הקב"ה י"ג מדות של רחמים.

ברי"ת בגימטריא ל"ו פעמים טו"ב

הנה מה טוב ומה נעים להוסיף תבלין, על פי מה שמצינו פנינה יקרה מפז ומפנינים בשו"ת מהר"י אסאד (או"ח סימן א) לפרש מאמרו של רבי יוחנן: "לא כרת הקב"ה ברית עם ישראל אלא בשביל דברים שבעל פה, שנאמר כי על פי הדברים האלה כרתי אתך ברית ואת ישראל", על פי מה ששגור בפי העולם שישנן ל"ו מסכתות בתורה שבעל פה שיש עליהן תלמוד בבלי.

ויש להעיר בזה ממה שכתב ב"דרשות חתם סופר" (ח"ב דף תיא טור ב' ד"ה בסיים), כי מטעם זה סיום תלמוד בבלי הוא במאמר: "תנא דבי אליהו כל השונה הלכות בכל יום מובטח לו שהוא בן עולם הבא, שנאמר הליכות עולם לו", לרמז שהליכות עולם הוא בזכות ל"ו מסכתות עכדה"ק.

לפי זה אומר מהר"י אסאד, כי מאחר ששנינו בגמרא (ברכות ה): "אין טוב אלא תורה", נמצא כי ל"ו מסכתות שישנן בתורה שבעל פה, הרי הן ל"ו פעמים טו"ב בגימטריא ברי"ת. הנה כי כן זהו רמז הכתוב: "כי על פי הדברים האלה" - אל"ה בגימטריא ל"ו מסכתות שיש בתורה שבעל פה,

מדות אלו מכוונות כנגד י"ג מדות של רחמים שנזכרו בפרשת כי תשא.

לפי זה הוא מבאר כי על ידי שדורשים ישראל אחת מ"ג מדות שהתורה נדרשת בהן, הם מעוררים זו לעומת זו אחת מ"ג מדות של רחמים, לכן אם הם דורשים "קל וחומר" שהוא המדה הראשונה, הם מעוררים "אל" שהיא המדה הראשונה מ"ג מדות של רחמים, ואם הם דורשים "גזירה שוה" שהוא המדה השניה, הם מעוררים המדה השניה "רחום", וכך בכל י"ג מדות שהתורה נדרשת בהן, מעוררים כל י"ג מדות של רחמים.

ועתה בא וראה כי על פי האמור יפתח לנו פתח לבאר מה שדרש רבי יוחנן: "לא כרת הקב"ה ברית עם ישראל אלא בשביל דברים שבעל פה, שנאמר כי על פי הדברים האלה כרתי אתך ברית ואת ישראל". העניין בזה על פי מה שאמר החכם מכל אדם (קהלת ז-ט): "כי אדם אין צדיק בארץ אשר יעשה טוב ולא יחטא", אם כן איך אפשר לכרות ברית עם ישראל שיחטאו, ויצטרך הקב"ה ח"ו להענישם כי (משלי כט-ד): "מלך במשפט יעמיד ארץ".

לכן הקדים הקב"ה רפואה למכה שנתן להם תורה שעל פה הנדרשת בי"ג מדות של רחמים, ועל ידי שישראל מתייגעים בתורה שבעל פה לברר כל ההלכות בי"ג מדות, הרי הם מעוררים אלו מול אלו י"ג מדות של רחמים, שעליהן דרשו חכמינו ז"ל (ברכות ז): "וחנותי את אשר אחון, אף על פי שאינו הגון, וריחמתי את אשר ארחם, אף על פי שאינו הגון". נמצא שאפילו אם אינם בתכלית השלימות מרחם הקב"ה עליהם, וזהו שדרש רבי יוחנן: "לא כרת הקב"ה ברית עם ישראל אלא בשביל דברים שבעל פה".

מעתה יאירו עינינו וישמח לבנו להבין הקשר הנפלא, בין מה שכרת הקב"ה ב' פעמים ברית עם ישראל באותה פרשה, מה שכרת עמהם ברית בזכות י"ג מדות של רחמים: "הנה אנכי כורת ברית", ומה שכרת עמהם ברית בזכות תורה

פי מה ששנינו בגמרא (ראש השנה יז): "אמר רב יהודה, ברית כרותה לשלש עשרה מדות שאינן חוזרות ריקם, שנאמר הנה אנכי כורת ברית".

פירוש, בפרשת כי תשא אחרי חטא העגל גילה הקב"ה למשה רבינו את שלש עשרה מדות של רחמים (שמות לד-ו): "ויעבור ה' על פניו ויקרא ה' ה' אל רחום וחנון אך אפים ורב חסד ואמת", ואחר כך כתוב (שם י): "ויאמר הנה אנכי כורת ברית נגד כל עמך אעשה נפלאות אשר לא נבראו בכל הארץ ובכל הגוים". מזה למד רב יהודה שהקב"ה גילה בכך: "ברית כרותה לשלש עשרה מדות שאינן חוזרות ריקם". ופירש רש"י: "שאם יזכירום ישראל בתפלת תעניתם אינן חוזרות ריקם".

אמנם כדרכה של תורה הנדרשת בשבעים פנים, נראה לבאר ביאור ענין ברית כרותה לשלש עשרה מדות שאינן חוזרות ריקם, על פי מה שיש להקשות על ברית כרותה זו, ממה שכתוב אחר כך באותה פרשה (שם כז): "ויאמר ה' אל משה כתב לך את הדברים האלה כי על פי הדברים האלה כרתי אתך ברית ואת ישראל".

דרשו על כך בגמרא (גיטין ס): "אמר רבי יוחנן, לא כרת הקב"ה ברית עם ישראל אלא בשביל דברים שבעל פה, שנאמר כי על פי הדברים האלה כרתי אתך ברית ואת ישראל". וקשה שהרי באותה פרשה הקדים הקב"ה לכרות ברית עם ישראל על שלש עשרה מדות של רחמים: "הנה אנכי כורת ברית", שמזה למדו שהקב"ה כרת ברית עם ישראל בזכות י"ג מדות של רחמים, הנה כי כן איך מיד אחר כך הודיע הקב"ה שכרת ברית עם ישראל בשביל תורה שבעל פה.

הן אמת שהיה אפשר ליישב בפשיטות כי שני הדברים נכונים, הקב"ה כרת ברית עם ישראל הן בזכות י"ג מדות של רחמים והן בזכות תורה שבעל פה, אך לפי זה קשה מה שדקדק רבי יוחנן לומר: "לא כרת הקב"ה ברית עם ישראל אלא בשביל דברים שבעל פה", משמע שכריתת הברית היא רק בזכות תורה שבעל פה, והרי בפסוק מפורש שהקב"ה כרת ברית עם ישראל בזכות הזכרת י"ג מדות של רחמים.

י"ג מדות של רחמים כנגד י"ג מדות שהתורה נדרשות בהן

ונראה ליישב הענין בזה על פי מה שהביא ה"בני יששכר" (מאמרי חודש אלול מאמר ב אות ז) יסוד גדול בשם המגיד הקדוש רבי דוב בער ממעזריטש זי"ע, על מה ששנינו בתורת כהנים שאנו אומרים בכל יום בתפלת שחרית: "רבי ישמעאל אומר בשלש עשרה מדות התורה נדרשת בהן", כי י"ג

נמצא לפי זה כי אם היו ישראל מאמינים אמונה פשוטה בדברי משה רבינו, שהבטיח להם שיבוא בסוף ארבעים יום, ואם עדיין לא בא הרי זה סימן מובהק שיש לו חשבון אחר, לא היו מגיעים כלל לחטא העגל, ומאחר שלא האמינו במשה רבינו ראש וראשון לכל חכמי תורה שבעל פה וחטאו בעגל, פגמו בכך פגם גדול בתורה שבעל פה, לכן פרחו כל האותיות מתורה שבעל פה מהלוחות הראשונים.

אולם למעשה בתוך העונש שפרחו האותיות מהתורה שבעל פה טמון חסד גדול, כי רצה הקב"ה ברוב רחמיו שיתייגעו ישראל בכוחות עצמם בתורה שבעל פה על ידי י"ג מדות שהיא נדרשת בהן, כדי שעל ידי זה יעוררו י"ג מדות של רחמים למחול להם על חטא העגל, והרי זה עולה בקנה אחד עם מה שגילה הקב"ה למשה אחרי חטא העגל את י"ג מדות של רחמים, כדי שיעורר בהן רחמים על ישראל לסלוח להם על חטא העגל.

בחודש אלול למד הקב"ה עם משה תורה שבעל פה

בדרך המלך נלך לבאר בזה הטעם שבכל שנה בחודש אלול מתגלות י"ג מדות של רחמים, על פי מה שמבואר בסדר עולם רבה (פרק ו), כי כשעלה משה רבינו לקבל את הלוחות האחרונים, שנה הקב"ה עמו את התורה פעם שנית, ולמדו כן ממה שכתוב (דברים י:): "ואנכי עמדת בהר כימים הראשונים ארבעים יום וארבעים לילה". וצריך ביאור לשם מה היה צריך ללמוד עמו את התורה פעם שנית אחרי שכבר למד עמו בארבעים ימים הראשונים.

לפי האמור יש לומר הביאור בזה, כי בפעם הראשונה שכל התורה שבעל פה היתה כתובה על הלוחות הראשונים, לא היה צריך ללמוד עמו תורה שבעל פה, כי אם סודות התורה הגנוזים שלא היו כתובים בלוחות, אבל כשעלה לקבל את הלוחות השניים שלא היתה כתובה בהם התורה שבעל פה, היה צריך ללמוד עמו תורה שכתב עם הפירוש של תורה שבעל פה שלא היה מפורש בלוחות השניים.

מעתה הנה מה טוב ומה נעים להבין בזה דברי רבינו האריז"ל, שבחודש אלול מתגלות י"ג מדות של רחמים, כי מאחר שמשה רבינו עלה לקבל את הלוחות האחרונים, והקב"ה למד עמו תורה שבעל פה הנדרשת בי"ג מדות, לכן על ידי זה נתעוררו בשמים י"ג מדות של רחמים למחול להם על חטא העגל, ומאז מעורר הקב"ה בכל שנה ושנה בחודש אלול שוב י"ג מדות של רחמים.

אולם לפי מה שלמדנו מדברי בעל ה"תניא" פירוש הכתוב: "אני לדודי ודודי לי הרועה בשושנים", הרי מבואר שבחודש אלול מוטלת

בית הלוי: בלוחות הראשונים לא נמסרה למשה תורה שבעל פה אלא הכל היה כתוב על הלוחות בין עשרת הדברות

בחטא העגל כבדו הלוחות על ידיו של משה משום שפרחו מהם כל האותיות של תורה שבעל פה

בחודש אלול כשעלה משה לקבל הלוחות האחרונים למד מהקב"ה תורה שבעל פה שפרחו מהלוחות הראשונים

בזכות תורה שבעל פה שלמד משה רבינו בחודש אלול שנדרשת בי"ג מדות מתגלות י"ג מדות של רחמים

אבל בלוחות הראשונים לא היו צריכים ללמוד בעל פה שהרי כל ההלכות היו כתובות על הלוחות בבחינת תורה שבכתב.

והוסיף להביא ראיה ברורה שלא מסר הקב"ה לישראל את התורה שבעל פה רק בלוחות השניים, ממה ששינו בגמרא (גיטין ס:): "לא כרת הקב"ה ברית עם ישראל אלא בשביל דברים שבעל פה, שנאמר כי על פי הדברים האלה כרתי אתך ברית ואת ישראל". והנה פסוק זה לא נאמר בלוחות הראשונים כי אם בלוחות השניים, אחרי שנתרצה הקב"ה לתפלתו של משה ואמר לו (שם א): "פסל לך שני לוחות אבנים כראשונים". הרי מבואר כי המושג של תורה שבעל פה נתחדש רק בלוחות השניים, והיינו כי בלוחות הראשונים הכל היה בכלל תורה שבכתב.

הנה כי כן זהו ביאור המדרש: "נסתכל משה בלוחות וראה הכתב שבהן שפרחו, וכבדו על ידי משה ונפלו מידי ונשתברו". הכוונה בזה שבחטא העגל פרחו כל האותיות של תורה שבעל פה שהיו כתובות על הלוחות הראשונים, ומטעם זה כבדו הלוחות על ידי של משה, לא כובד גשמי אלא כובד רוחני, כי לא נשארה על הלוחות רק תורה שבכתב, שאין לה שום ביאור והבנה בלי תורה שבעל פה, אלו תוכן דבריו הקדושים.

חטא העגל היה פגם בתורה שבעל פה

ונראה להוסיף תבלין לבאר הטעם שבחטא העגל פרחו כל האותיות של תורה שבעל פה מהלוחות הראשונים, על פי מה שנשים לב להתבונן ששורש חטא העגל היה פגם גדול בתורה שבעל פה. דבר זה אנו למדים ממה שכתוב הסיבה לחטא העגל (שמות לב-א): "וירא העם כי בושש משה לרדת מן ההר". ופירש רש"י: "כי כשעלה משה להר אמר להם, לסוף ארבעים יום אני בא בתוך ו' שעות, כסבורים הם שאותו יום שעלה מן המנין הוא, והוא אמר להם שלמים, ארבעים יום ולילו עמו, ויום עלייתו אין לילו עמו".

ובזכותה "כרתי אתך ברית" - שכן ל"ו פעמים טו"ב בגימטריא ברי"ת.

לפי דברינו יש לבאר הענין בזה, כי בזכות שאיש ישראל עוסק בל"ו מסכתות בתורה שבעל פה הנדרשת בי"ג מדות, הרי הוא מעורר י"ג מדות של רחמים שעליהן אמר הקב"ה: "הנה אנכי כורת ברית", לכן רמוז ענין זה במספר של ל"ו מסכתות פעמים טו"ב בגימטריא ברי"ת, שהוא רמז על הברית של י"ג מדות של רחמים.

האותיות פרחו מהלוחות וכבדו על ידיו של משה

בדרך זו במסילה נעלה לבאר הטעם שהקב"ה מגלה י"ג מדות של רחמים בחודש אלול, על פי מה שכתוב (שמות לב-ט): "ויהי כאשר קרב אל המחנה וירא את העגל ומחולות ויחר אף משה וישלך מידו את הלוחות וישבר אותם תחת ההר". מגלים לנו חכמינו ז"ל במדרש הטעם ששבר משה רבינו את הלוחות (שמו"ר מו-א): "שפרחו הכתובים מן הלוחות לכך שברן". וצריך ביאור להבין הענין שכבדו הלוחות על ידי של משה.

מציינו על כך חידוש נפלא בשאלות ותשובות "בית הלוי" (חלק הדרושים דרוש יח), על פי המבואר בירושלמי (שקלים כה). המעלה המיוחדת של הלוחות הראשונים: "בין כל דיבור ודיבור דקדוקיה ואותיותיה של תורה, דכתיב (שיר השירים ה-ד) ממולאים בתרשיש, כימא רבא". לפי זה מחדש ה"בית הלוי", כי לפני חטא העגל לא היו ישראל צריכים לעמול להשיג תורה שבעל פה, כי כל דקדוקי הלכות היו כתובים על הלוחות.

אבל אחרי חטא העגל פרחו האותיות של תורה שבעל פה מהלוחות הראשונים ולא נכתבו בלוחות השניים, לכן מאז צריכים ישראל לעמול בעצמם על השגת תורה שבעל פה. נמצא לפי זה כי כל המושג של "תורה שבעל פה", שצריך ללמוד בעל פה, נולד רק אחרי שבירת הלוחות הראשונים כשנתן הקב"ה את הלוחות השניים,

**מאה ברכות תיקון נפלא
להקדים יראתו לחכמתו**

מעטתה יאירו עינינו וישמח לבנו להבין דברי ה"אור החיים" הקדוש בפירוש הכתוב "וענשו אותו מאה כסף", איך מאה ברכות הן תיקון על מוציא שם רע על התורה שלא נתנה לו פרנסה, על פי מה ששינינו במשנה (אבות פ"ג מ"ט): "כל שיראת חטאו קודמת לחכמתו חכמתו מתקיימת, וכל שאין יראת חטאו קודמת לחכמתו אין חכמתו מתקיימת".

והנה אדם זה שבא בטענה לבתולת ישראל שהיא התורה שבעל פה שלא נתנה לו פרנסה, הוא עצמו אשם בכך שלא הקדים יראת חטאו לחכמתו, ועל ידי זה לא נתקיימה חכמתו אצלו ולא נתנה לו פרנסה. לכן התיקון על כך הוא: "וענשו אותו מאה כסף", שיברך מאה ברכות בכל יום בכיסופים ובכוונה, כדי להכניע מאה כוחות הטומאה של היצר הרע, שהם מסך המבדיל שלא יתעורר האדם ביראת ה', ועל ידי זה יזכה להקדים יראת חטאו לחכמתו שתתקיים אצלו, ובזכות זה יזכה לשפע ברכה והצלחה בכל מעשה ידיו.

כיון שבאנו לידי כך, הנה מה טוב ומה נעים להבין בזה מה עמקו מחשבות חכמינו ז"ל שתיקנו לתקוע בשופר בכל חודש אלול, כדי לעורר את ישראל בתשובה מתוך יראה בבחינת: "אם יתקע שופר בעיר ועם לא יחרדו", שהרי כבר נתבאר כי בחודש אלול עלה משה למרום ללמוד תורה שבעל פה שפרכה מהלוחות הראשונים, ובזכות זה זכה לעורר על ישראל י"ג מדות של רחמים.

והנה מאז בכל שנה בחודש אלול מוטלת גם עלינו העבודה לעסוק בתורה שבעל פה כדי לעורר י"ג מדות של רחמים, כמבואר ברמז הכתוב על חודש אלול: "אני לדודי ודודי לי הרועה בשושנים" - אל תקרא "בששונים" אלא "בששונים", בזכות ששונים תורה שבעל פה. אולם הלא בלי היראה שקדמה לתורה אין חכמתו מתקיימת, לכן תיקנו חכמינו ז"ל בכל חודש אלול לתקוע בשופר המעורר חרדה, כדי להזכיר לנו להקדים יראת חטא לפני העסק בתורה, ועל ידי זה תתקיים התורה בידינו להשפיע לנו כל הברכות.

אדם לברך מאה ברכות בכל יום, שנאמר (דברים י"ב) ועתה ישראל מה ה' אלקיך שואל מעמך". ופירש רש"י: "מה ה' אלקיך, קרי ביה מאה". ובתוספות (ד"ה שואל) ביארו דברי רש"י שהוא על דרך אל תקרי: "ובקונטרס פירש אל תקרי מה אלא מאה, כלומר שחייב ק' ברכות".

בענין זה מציינו חידוש נפלא ב"ישמח משה" (פרשת עקב שם), כי לכאורה יש לתמוה מאחר שכתוב בפירוש: "מה ה' אלקיך שואל מעמך", איך שייך לומר: "אל תקרי מה אלא מאה". וביאר הענין בזה על פי מה שכתב השל"ה הקדוש (פרשת חיי שרה), כי בשמו של היצר סמאל"ב" אותיות ס"ם הן מצד הטומאה וב' אותיות א"ל הן מצד הקדושה.

**מאה כוחות הטומאה
מבדילים בין האדם לקונו**

והנה בשלחן ערוך (או"ח סימן א ס"א) הביא הרמ"א בשם הרמב"ם במורה נבוכים עצה טובה להתעורר ביראת ה': "שישים האדם אל לבו, שהמלך הגדול הקב"ה אשר מלוא כל הארץ כבודו עומד עליו ורואה במעשיו... מיד יגיע אליו היראה וההכנעה בפחד השי"ת ובושתו ממנו תמיד".

לפי זה מחדש ה"ישמח משה" כי מצד אותיות ס"מ שעולה מאה, יש ליצר הרע מאה כוחות הטומאה המפרידים בין ישראל להקב"ה, ועל ידי זה קשה לצייר בפועל שהוא עומד לפני הקב"ה שתיפול עליו אימה ופחד. על כן נתנו לנו חכמינו ז"ל עצה נפלאה לברך לה' בכל יום מאה ברכות, כדי לסלק מאה כוחות טומאה הללו שלא יהיו מסך המבדיל בינינו לבין אלקינו, וממילא נוכל לצייר שאנו עומדים לפני הקב"ה ותיפול עלינו פחד ה' ויראת ה'.

הנה כי כן זהו שדרשו מה שכתוב: "מה ה' אלקיך שואל מעמך כי אם ליראה", ולכאורה קשה כמו שתמהו בגמרא (ברכות לג): "אטו יראת שמים מילתא זוטרתא היא". לכן כדי לתרץ קושיא זו דרשו: "אל תקרי מה אלא מאה", כלומר לא נוכל לקרוא "מה" שהיראה היא דבר של "מה" בכך, רק אם נקרא קודם "מאה", שהקב"ה מבקש שנברך מאה ברכות בכל יום, כדי להכניע מאה כוחות הטומאה המבדילים בינינו לבין ה', ועל ידי זה נבוא בנקל ליראת ה' כי נוכל לצייר שאנו עומדים לפני ה'. אלו תוכן דבריו הקדושים.

עלינו העבודה לעורר את י"ג מדות של רחמים על ידי העסק בתורה שבעל פה הנדרשת בי"ג מדות. ויש לומר שעל כך התכוון דוד המלך במזמור "לדוד ה' אורי וישעיי", שהזכיר בו י"ג שמות הוי"ה כנגד י"ג מדות של רחמים: "אם תקום עלי מלחמה בזאת אני בוטח". ודרשו במדרש שוחר טוב (שם): "ואין זאת אלא תורה. שנאמר (דברים ד-מד) וזאת התורה". לפי האמור הכוונה בזה על העסק בתורה שבעל פה הנדרשת בי"ג מדות שבזכות זה מתעוררות י"ג מדות של רחמים.

**החובה לברך מאה ברכות בכל יום
תיקון למוציא שם רע על התורה**

הבה נמשיך במסע הקודש לבאר לפי כל האמור מה שתיקנו חכמינו ז"ל לתקוע בשופר בכל חודש אלול, כדי לעורר את ישראל לתשובה מתוך יראה, כמו שכתוב: "אם יתקע שופר בעיר ועם לא יחרדו".

נקדים מה שכתוב בפרשתנו פרשת כי תצא (דברים כב-ג): "כי יקח איש אשה ובא אליה ושנאה, ושם לה עלילות דברים והוצא עליה שם רע... ולקחו זקני העיר ההוא את האיש ויסרו אותו, וענשו אותו מאה כסף ונתנו לאבי הנערה כי הוציא שם רע על בתולת ישראל, ולו תהיה לאשה לא יוכל לשלחה כל ימיו".

וביאר ה"אור החיים" הקדוש כי התורה הקדושה רמזה לנו בזה, מהו התיקון למי שהוציא שם רע על התורה שבעל פה שהיא בבחינת בת זוגם של ישראל, כמו שדרשו בגמרא (ברכות נז). מה שכתוב (דברים לג-ד): "תורה צוה לנו משה מורשה קהלת יעקב, אל תקרי מורשה אלא מאורשה".

והנה המוציא שם רע על התורה שהיא בת זוגו בא בטענה, שהוא עוסק בתורה אבל שערי פרנסה אינם נפתחים לו כי אין לו מזון ומחיה, והתיקון על כך הוא: "ויסרו אותו" ביסורים על שהוציא שם רע על בתולת ישראל שהיא התורה שבעל פה, "וענשו אותו מאה כסף", שיהיה נזהר לברך בכל יום מאה ברכות בכוונה ובכיסופים שהוא תיקון נפלא על כך.

כעבדא קמיה מאריה נראה לבאר איך לברך מאה ברכות הוא תיקון על הוצאת שם רע על התורה, על פי מה ששינינו בגמרא (מנחות מג): "חייב

תודתנו וברכתנו נתונות לאלו שנדבו את הוצאת הגליון לזיכוי אחינו בני ישראל

משפחת מהדב הי"ו - לעילוי נשמת אמם האשה החשובה מרת לאה בת וירג'ני ע"ה

להורדת המאמרים shvilei.com
לקבלת המאמרים באימייל: mamarim@shvileipinchas.com